

Slechtvalken *Falco peregrinus* broeden succesvol in draaiende hijskraan

Albert de Jong

De eerste gedocumenteerde broedgevallen van Slechtvalken betroffen grondnesten op Schiermonnikoog (1926) en Rottum (1930). In de decennia daarna volgden boomnesten op de Veluwe. Vanaf begin jaren negentig komen ook broedsels met een derde type nestplaats voor: op menselijke bouwwerken (Bijlsma 1993). De Nederlandse populatie broedt anno 2017 het meest op dit type nestplaats. Slechtvalken gebruiken een flinke variatie van nestplaatsen: kale richels, oude kraaiennesten en nestkasten in hoogspanningsmasten, nesten aan zendmasten, op energiecentrales en andere hoge bouwwerken.

Aan deze brede variatie van nestplaatsen kan nu ook een succesvol broedsel in een hijskraan worden toegevoegd. Een paar Slechtvalken bracht in het voorjaar van 2017 drie jongen groot in een werkende hijskraan op een scheepswerf langs de rivier de Merwede ter hoogte van Hardinxveld-Giessendam, Zuid-Holland.

Omschrijving broedplaats

Het nest op deze bijzondere plek werd op 10 juni 2017 ontdekt door Christiaan Boer, Dirk Jan Verboom en Albert de Jong terwijl ze op de Merwede voeren, op de terugweg van een broedvogelinventarisatie. Ze passeerden de scheepswerf van Neptune Shipyards. Langs de kade van de werf staat een c. 60 m hoge hijskraan, die over een afstand van c. 300 m over een rails kan rijden. De hijskraan was tot in het vroege voorjaar niet in bedrijf, maar werd sinds enkele maanden weer gebruikt om scheeps-onderdelen te hijsen. Boven de machinekamer van de kraan is een statische heftoren en een bewegende giek aanwezig. Bovenin die giek hadden de vogelaars 's ochtends op afstand al een man Slechtvalk zien zitten. Tijdens het latere passeren van de kraan met de boot merkte AdJ een valk op die uit de heftoren vloog, waarop werd besloten om eens beter te gaan kijken. Al snel werd een nest met de nodige poepsporen eronder ontdekt op het bovenste platformpje in de heftoren. Een medewerker op de werf wilde desgevraagd wel even naar boven klimmen. De kraan werd stilgezet en met de telefoon van AdJ op zak om foto's te maken klom de man omhoog. Weer beneden gaf hij de telefoon terug, met daarop beelden van het nest met drie levendige jonge Slechtvalken.

Nest

Het nest betrof een oud kraaiennest, dat in het voorjaar van 2016 al eens was opgemerkt. Toen bleef echter onduidelijk of het nest in gebruik was. In dat voorjaar was de hijskraan overigens niet in bedrijf als gevolg van het faillissement van de vorige scheepsbouwer.

De hijskraan met in de heftoren het platformpje met nest (cirkel). Hardinxveld-Giessendam, 10 juni 2017 (Foto: Albert de Jong). *The crane with nest location of Peregrine encircled, 10 June 2017.*

Herkomst broedpaar

Op 16 juni ringden Martin Mollet en Ronald in 't Veld de drie nestjongen. Tijdens het uithalen van de jongen, om ze op de werf te ringen, bleven de oudervogels alarmerend rond de hijskraan vliegen. Vervolgens keken ze stil vanuit de giek toe. Dat gaf de mogelijkheid om de poten van het paar door de telescoop te controleren op ringen. Beide vogels bleken geringd te zijn en werden afgelezen: het mannetje droeg rechts een witte kleurring met de code AAU. Het vrouwtje was links gekleurind als wit D|1.

Peter van Geneijgen wist te melden dat hij het mannetje op 5 mei 2015 als nestjong had geringd op de kerk op het Vrijthof in Hilvarenbeek, Noord-Brabant. Het mannetje had zich op 42 km van zijn geboorteplek gevestigd en broedde dus succesvol als derde kalenderjaar vogel. Het vrouwtje was waarschijnlijk in België geringd. Daarvan werd echter nog geen bevestiging ontvangen.

Het broedpaar (links man, rechts vrouw) kijkt toe vanuit de giek van de hijskraan tijdens het ringen van de jongen; beide waren geringd en werden met de telescoop afgelezen. Hardinxveld-Giessendam , 16 juni 2017 (Foto: Albert de Jong). *Male (left) and female Peregrine watch their chicks being ringed from the top of the crane, 16 June 2017.*

Broedsucces

Het paar bracht succesvol drie jongen groot. Bij het ringen op 16 juni bleek het om drie mannetjes te gaan van 21, 25 en 25 dagen oud. Uitgaande van een broedduur van ongeveer 29 dagen (Glutz von Blotzheim *et al.* 1971) zal de eileg in de periode 22-27 april zijn geweest. De jongen werden geringd met witte kleurringen met de codes EKO, EKA en EKB. De vogels waren alle drie goed op gewicht en levendig. Bij een nacontrole op 24 juni door de telescoop waren de jongen op het nest te zien, toonden ze zich nog steeds levendig en waren ze inmiddels grotendeels bedekt met bruine dekveren. Tijdens deze nacontrole draaide de kraan en zat één van de oudervogels onder-tussen in de giek. Latere controles werden niet meer gedaan en of en hoeveel jongen er succesvol zijn uitgevlogen is dus helaas niet bekend.

Prooien

Tijdens het ringen werden op het nest in totaal twaalf prooiresten verzameld: 7 Postduiven *Columba livia domestica*, 1 Grote Bonte Specht *Dendrocopos major*, 1

Gierzwaluw *Apus apus*, 1 Spreeuw *Sturnus vulgaris*, 1 Witte Kwikstaart *Motacilla alba* en 1 zangvogel spec.

Jonge slechtvalkmannetjes op nest in kraan (15-19 dagen oud). Hardinxveld-Giessendam, 10 juni 2017 (Naam fotograaf onbekend). *Peregrine chicks, males of 15-19 days old, on nest in crane, 10 June 2017.*

Discussie

Voor zover ik kon nagaan zijn er geen eerdere Nederlandse gevallen bekend van Slechtvalken die in een hijskraan broedden. Peter van Geneijgen wees me op het gebruik van soortgelijke broedplaatsen in de bruinkoolmijnen in het Duitse Hambach en Inden (Noordrijn-Westfalen). In de mijn van Inden werd in 2000 voor het eerst een broedpaar in een bewegende pylon van een baggermachine vastgesteld en in de Hambachse mijn broedden vanaf 2004 twee paren op mijnbouwmachines. De machines blijken daar best riskante broedplaatsen te zijn en enkele keren vielen er jongen vanwege werkzaamheden uit het nest (Speer 2005). Via Google vond ik met de zoektermen 'Peregrine nest crane' ook broedgevallen in kranen in Southampton

en Felixstowe in Engeland. Dat Slechtvalken het geen probleem vinden om in een industriële omgeving te broeden is algemeen bekend. Dat ze ook weleens het risico nemen om op platformpjes in bewegende machines te broeden, is vast geen gemeengoed, maar wel een interessant fenomeen. Ik weet niet of de hijskraan in Hardinxveld al regelmatig werd gebruikt om te hijsen toen de valken overgingen tot eileg en ze dus voor een bewegende nestplaats kozen. De broedgevallen in de Duitse bruinkoolmijnen in opeenvolgende jaren laten zien dat, ook bij mislukking, Slechtvalken opnieuw kunnen kiezen om op een bewegende machine te broeden. De Hardinxveldse hijskraan zal daarom in het voorjaar van 2018 weer in de gaten worden gehouden om te zien of de valken terugkeren.

Summary

Jong A. de 2018. Peregrine Falcons *Falco peregrinus* breeding in operational crane. De Takkeling 26: 82-86.

In 2017 a pair of Peregrine Falcons bred on a small platform in an operational crane on a shipyard along the Merwede river near Hardinxveld-Giessendam, western Netherlands. It is unknown whether the crane was already in use when the Peregrines started nesting. The male had been ringed as nestling in 2015, at a nesting site 42 km away; the female had been ringed in Belgium. Three chicks were raised successfully, with the crane fully operational and moving about on rails. The nest, an old Carrion Crow's *Corvus corone* nest, was situated in the immovable top section of the crane, close to the moving arm. As far as we know, this was the first pair of Peregrines breeding on a crane in The Netherlands, where most pairs occupy nestboxes (buildings, masts), cavities and alcoves (industrial buildings) and disused crow's nests (mostly in electricity pylons).

Literatuur

- Bijlsma R.G. 1993. Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Schuyt & Co., Haarlem.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 4. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.
- Speer G. 2005. Chronologie der Wanderfalkenbruten auf Schaufelradbaggern und Absetzern in den Tagebauen des Rheinischen Braunkohlengebietes. In: Arbeitsgemeinschaft Wanderfalkenschutz des NABU NRW, Jahresbericht 2005: 7-9.
- <http://www.ipswichstar.co.uk/news/felixstowe-nesting-peregrine-falcons-stop-crane-demolition-work-1-1232984>, geraadpleegd december 2017.
- http://www.dailyecho.co.uk/news/10379601.Peregrine_falcons_set_up_home_in_port_crane/, geraadpleegd december 2017.

Adres: Telderslaan 50, 3527 KH Utrecht, albertjdej@gmail.com